Bahaeddin Özkişi

Köse Kadı

Birinci Cild

ÖTÜKEN

Bahaeddin Özkişi (1928- 15 Kasım 1975): İstanbul'da doğdu. Sultanahmet Sanat Enstitüsünü bitirdi (1946). İstanbul Teknik Üniversitesi Makine Fakültesi Teknoloji Kürsüsünde kaynak öğretmeni idi (1956).

Süheyl Ünver'den tezhip dersleri aldı. Cam üzerine tezhip çalıştı. Yağlıboya resimle de ilgilenmiş olup, tablo çalışmaları vardır. Bir yandan da eski İstanbul evlerinin maketlerini üç boyutlu ve dört cepheli olarak yaptı. Bu maketlerde yıkılan evlerin ahşap malzemelerini kullandı, ve aksesuarlarını en ince teferruatına kadar işledi.

1975 Peyami Safa Roman yarışmasında *Sokakta* adlı eseriyle başarı ödülü aldı. 10 Kasım 1975'te, küçük hikâyelerinden oluşan *Göç Zamanı* yayınlandığı gün vefat etti. [*Göç Zamanı*'na, T: Milli Kültür Vakfı tarafından başarı ödülü verilmiştir.]

Dil örgüsü sağlam, üslubu ilgi çekicidir. Romanda asıl başarısını *Köse Kadı*'da göstermiştir. Osmanlıların serhat boylarındaki kahramanlıklarını destansı bir dille anlatmış, hikâyelerinde ayrıntıları öne çıkarmış, farklı karakterdeki insanların ruh yapılarını başarıyla tasvir etmiştir.

Hikâyeleri: *Bir Çınar Vardı* (1959), *Göç Zamanı* (1975). Romanları: *Köde Kadı* (1974), *Uçtaki Adam* (*Köse Kadı*'nın devamı 1975), *Sokakta* (1975).

O zaferler getiren atların
Nalları altındanmış;
Gidişleri akına,
Gelişleri akındanmış.
.....
Zembereğini kuran
Onlarmış bu dünyanın...
Onlar ki kurt doğuran
Obaların kanındanmış.

YAĞMUR, üç gündür devam ediyor, bir türlü dinmek bilmiyordu. Su birikintileri, çok zaman atların yarı belini aşıyor; binicilere temizlenmek fırsatını vermeden tekrar tekrar çamura buluyordu.

Kuvvetli bir şimşek ışığıyla atlar bir an irkilerek duraladılar. Kılavuz bunu fırsat bilip, genç beye yanaştı:

- Asilzâdem, dedi; bugün tam onyedinci gündür yoldayız. -Konuşmasına kısa bir süre ara verdi. Genç beyin ilgisini bekliyor gibiydi. Sonra-: İlerde, dedi, bir Morlak köyü var, hele bir dinlensek beyim. Şarabı âlâ Türk bağı şarabı, domuzu semiz, avradı oynaktır.

İki husar hemen arkalarında durmuş, yüzlerinde en kaba çizgilerle çizilmiş sâkin bir ifade, konuşmanın sonunu bekliyorlardı.

Mağrur genç, kılavuza önem vermeden şöyle bir baktı.

- Babama ne deriz? diye cevap verdi. Sormaz mı bize, Beç-Yanık arasını katetmek için bu kadar günü nasıl harcadığımızı?

Sustu kılavuz. Genç beyinin saray yumuşaklığına sahip olduğunu, bir süre sonra ileri sürdüğü teklifi, kendi kararıymışçasına bildireceğini, köyde kalmayı emredeceğini biliyordu.

Yol boyunca aç kalmamışlardı doğrusu. Gerek Türk, gerekse Macarlar tarafından saygıyla karşılanmışlar, kılavuz ve husarlar yemiş ve içmişler, cömert ev sahiplerinin hediyelerini torbalarına aktarmışlardı.

Atlar o derece yorulmuştu ki, ufacık bir dizgin kıpırtısını dur emri olarak kabul ediyor ve bu fırsatı hemen değerlendiriyorlardı. Onlar da yorgun, bitkin ve bıkkındılar.

Önlerinden birden havalanan bir karatavuk sürüsüyle irkildiler. Akşam, su birikintilerini pembeye boyamıştı sanki. Göz alabildiğine uzanan ıslak ova, yüzeyindeki madenî pırıltıların ardında, sanki pek çok tehlikeyi gizliyor gibiydi.

Gall Adam, yorgun bakışlarını ağır ağır kılavuza çevirdi.

- Buralarda bir köy olmalı, dedi, gecelesek iyi olacak.

İçten gülümsedi kılavuz. "Bilmez halbuki buraları." dedi kendi kendine. Ama o Çingene-Sırp karışımı kaypaklığıyla:

- Pek iyi düşündün beyimiz, diye yılıştı.

Han, köyün meydanındaydı. İnce keçi derisi gerilmiş pencerelerinden yağ kandillerinin titrek ışığı aksediyordu. Bu zayıf aydınlık, havayı sanki ılıtıyordu.

Bey, at üstünde beklerken husar kapıyı tekmeledi. Neden sonra içerden korkulu ve titrek bir ses:

- Kimsiniz? diye sordu.

Husar genzinden gelen kuzey köylüsü lehçesiyle:

- Aç!... diye bağırdı. Bekletme Kont efendimizi...

Onlara çok uzun gelen bir süre düşündü hancı. Ancak üçüncü tekmenin binâyı sarsmasından sonra kapı açıldı.

Genç adam attan zorla inebildi. Ayakları yürümesini güçleştirecek kadar uyuşmuştu. İçeri girdi. Handakileri önemsemediğini belirten bir biçimde, hafifçe gerindi.

Ocakta çam kütükleri çıtırtıyla yanıyordu. Oda, reçine, şarap, kızarmış et ve rutubet kokuyordu. Kaba-saba yontulmuş masaların çevresinde, yüzleri zorla seçilen

birkaç kişi oturuyordu. Sıcak, yeni gelenleri öyle samimi kucakladı ki, beyin asık çehresinde memnunluğun izleri belirdi. Kont'un kendisine yer gösterilmesini beklediğini hisseden kılavuz, onun kulağına eğildi ve Almanca fısıltı halinde:

- Burası tâbi köydür, efendimiz, dedi. Türklerle beraber olmaktan kâfirleşmiş halk, size pek önem vermezlerse alınmayın. Sonra, ola ki Müslüman zındıklar hakkında ileri geri konuşursunuz. Aman ha, uçlarda havadaki kuş bile haber iletir efendimiz.

Bey:

- Mızırdanıp durma kulağımın dibinde, diye aksilendi. Kont Sal'ın yeğeni ve Başpiskopos hazretlerinin oğlu olduğumu duyarlarsa, kaçacak delik ararlar.

Sonra hancıya bakmaksızın:

- Galko, diye seslendi husara, söyle, kaz kızartsınlar ve şarap hazırlasınlar.

Genç asilzâdenin sesi çevrede bulunanları aşağılarcasına yüksekti. Ne kapıdan girerken Tanrı selâmı vermiş, ne de iyi akşamlar dileğinde bulunmuştu.

Gözleri loş aydınlığa alıştıkça oturanları teker teker seçer oldular. Hemen yanlarındaki masada iki tâcir, bilmedikleri bir lisanla hararetli bir konuşmaya dalmışlardı. Duvarın dibinde iki kişi, peyke iskemle arası bir oturağa yan yana oturmuşlar, alçak sesle konuşuyorlar ve gelenlere aldırış etmez görünüyorlardı. Sol taraftaki ranzalardan alçaklı yüksekli horultular geliyordu. Onlar çevreyi sessizce gözlerlerken bir yanaşma, elinde şarap testisi ve iri toprak kupalarla göründü. Adamın kulakları, burnu kesilmiş, dişleri sökülmüş, yanak etleri lime lime yarılmıştı. İnsan-hayvan arası korkunç bir görünüşü vardı. Genç beyin hafifçe irkildiğini gören

kılavuz bıyık altından güldü. Yaklaşmakta olan adamı göstererek:

- Talihli bir Türk esiri bu efendimiz, diye fısıldadı.

Beyin iğrenmekten kırışmıştı yüzü. Hayretle:

- Bu mu talihli, dedi.

- Tabiî, diye cevap verdi kılavuz, Török kapitanının elinden fidye vermeden kurtuldu çünkü.

Genç Kont'un ilgisini çektiği için memnun, olayı şöyle anlattı:

- Kapitan beyimiz, fidye toplaması için bunun eline dilenme kâğıdı ve üç aylık ruhsat verdi. İki Türk esirini de kefil tuttu kalede. Bin forint fidye kesilmişti buna. Ayağındaki koladoların verdiği zorluğa rağmen Belgrad ve civarını dolaştı. Bütün çabaları boşa çıktı. Toplayamadı parayı, döndü geldi. Bunun ve buna kefil olan diğer Türklerin kulaklarını kestirdi yüzbaşı. Sonra parayı bulup getirmesi için yeniden gönderdi. Türkler bunun kurtulmasına karşılık üç Macar esiri teklif ettikleri halde yanaşmadı bu pazarlığa kapitan. Esir de bulabildiği beşyüz forintle, günü bittiği için geri geldi. Kızan yüzbaşı esirin kulaklarını, burnunu kestirdi. Dişlerini ve tırnaklarını söktürdü, sonra öldü diye bataklığa attırdı.

Bunları anlatırken zalim, küçücük yeşil gözlerinin derinliklerinde belirli bir haz vardı kılavuzun. Sözüne:

- Hancı kurtardı bu adamı, diye devam etti. Tâ o zamandan beri handa karın tokluğuna hizmet eder. Bir köpek gibi de sadıktır hancıya. Ağır çalışmasından fırsat buldukça ben diyeyim beş, sen de on defa hergün elini yüzünü yıkar.

Asil Kont:

- Yıkar mı!... diye irkildi.

Kılavuz, beyin hayretinden duyduğu derin memnunlukla:

- Elbet, dedi. Müslüman kâfirinin hepsi böyle davranır. Bunlar hergün birkaç kere ellerini yüzlerini yıkarlar.

Genç adam içten bir kahkaha ile sarsıldı:

- Yıkarlar mı? Neden ama? dedi.

Kılavuz çok şeyler bilen bir adam edâsıyla:

- Çünkü, diye cevap verdi, bunların sapık inançlarında yıkanmak vardır. Her Müslüman günde beş vakit elini, ayağını, yüzünü yıkar. Onların günah çıkartan papazları yoktur. Herhalde Tanrı katında böylece temizlendiklerine inanıyorlar. Hafta geçmez ki, vücutlarını da yıkamamış olsunlar.

Bir müddet düşünceli görünen Kont, neden sonra:

- Gerçekten kâfir bunlar, dedi. Babam Başpiskopos hazretlerinin vücuduna yalnız vaftiz suyu değmiştir. Öylesine Hristos'un emirlerine bağlıdır.

Kılavuz, saygısını belirtmek için haç çıkardı.

Kont Gall Adam, biraz iğrenerek, biraz hayretle ve biraz da korkuyla esiri süzüyordu. Yüzünde eskiden kalmış yegâne yer gözleriydi. Onlarda pek çok mânâ yanyana görülüyordu. Alay vardı, küstahlık vardı, parlaklık vardı ve en önemlisi, beye, değersiz, güçsüz ve küçük olduğunu söyleyen bir ifâde vardı. Yüzdeki yarıklar boyundaki kolado izleriyle birleşiyor ve esirin gömleği içinde kayboluyordu. Bu, bütün ağır işkencelere rağmen eğilmemiş Türk'te, âsâbını bozan birşey vardı Gall Adam'ın.

İçinde büyüyen tiksintiyle, Macarca:

- Defol!... diye bağırdı, uşağa. Yeter pis yüzünü gördüğüm!

Esir, söylenenleri anlamamış gibiydi. Duymuyordu sanki. Karşılarında dikilmeye devam ediyor, siyah gözlerinde alaylı pırıltılar yanıp sönüyordu.

Duvar dibinde oturan iki adam, bakışlarını ağırca

Kont'a çevirdiler. Hava tuhaf bir şekilde elektriklenivermiş gibiydi. Kılavuz büyük bir tehlikeyi haber verircesine yalvararak:

- Dikkat!... dedi. Aman beyim, kurbanın olayım dikkat ediniz. Tâbi köyde olduğumuzu unuttuğunuz besbelli. -Sonra yüksek sesle ve Türkçe-:

- Tamam İbrahim, git artık, dedi.

Bu arada esirle kılavuz biran şimşek hızıyla bakıştılar. Sanki çok süratli bir dille birşeyler konuştular. Adam, ağır ağır geri döndü ve uzun yıllar bukağı taşımış adamlarda görüldüğü gibi aksayarak uzaklaştı.

Gün ağarmak üzereydi. İki atlı, İstolni-Belgrad'a doğru uçuyorlardı. Yola çıktıklarından beri konuşmamışlardı. Gözalabildiğine geniş, tahammül edilemeyecek kadar biteviye, bıkkınlık verecek kadar uzun Macar ovası tok nal sesleriyle sisli uykusundan uyanıyordu. Belki bir saattir yan yana at süren iki Türk'ten biri, Hasbi Ağa:

- Ne dersin? dedi. Uç yasaları olmayacaktı ki... Oğlanı kaldırmak işten bile değildi. İnan Rüstem, bu tüysüz oğlana karşılık onbeşbin forint almak mümkündü. O parayla on Müslüman kurtarırdı insan.

Rüstem hayıflanarak:

- Olmaz ki, dedi, savaş olmadıkça yasalara göre uçlarda esir alınmaz.

Hasbi Ağa:

- Ama onlar... dedi hırsla, ne savaş, ne de barış dinlerler.

Rüstem:

- Te be, dedi, Müslüman müslüman gibi davranır. Ha... meğer ki, bir biçimine getirip palangadan kaldırasın, bak o başka.

Uzun süre sustular. Çalılar arasından fırlayan bir tavşanı görür görmez Hasbi Ağa okuna davrandı, sonra vazgeçti nedense. Başlarının üzerinde sürülerle karga güneye uçuyordu.

- Rüstem be, diye sordu Hasbi Ağa, Koca İstolni-Belgrad beyi neden casuslar salar bu tüysüz oğlanın peşine?

Rüstem iri bıyıklarını elinin tersiyle şöyle bir düzeltti:

- Bey kısmının işi bilinmez Ağa, diye cevap verdi.

İkisi de dört nalı kesip hayvanları tırısa bıraktılar. Rüstem, heybeden çıkardığı bir elmayı, Hasbi Ağa'ya uzattı. İri lokmalarla meyvelerini yerlerken konuşmadılar. Sonra Hasbi Ağa:

- Ne demiş kılavuz, İbrahim'e? diye sordu.

Muhatabı, kurnazca güldü:

- Hey gidi hey!... dedi, Ona Kıyım Mehmet derler. İstolni-Belgrad'ın namlı piçidir o. "Git" demiş İbrahim'e. Bu, "beye acele haber iletin" demektir. "Tamam İbrahim" demiş. Bu da "Herşey beyin gönlüne göre oldu" demektir.

Rüstem:

- Bey işidir Ağa, diye devam etti. Bize, otur derler, otururuz. Kalk derler, kalkarız. Bütün yol boyunca tâ Beç'ten buraya kadar, kılavuz ne dediyse, her şehirden, her köyden, her durak yerinden bizim gibi haberler getirdi ulaklar.

Hasbi Ağa:

- Peki, dedi, bilmez mi karşı taraf bu piçe güvenilemeyeceğini?

- Bilsinler... Onlar da bize karşı kullanırlar.

- Nasıl, bize karşı mı?

Rüstem sükûnetle:

- Tabiî, dedi, onlar bizim bildirmek istediğimizi, biz ise bizim bilmek istediğimizi öğreniriz.

- İyi ama, diye âdetâ haykırdı Hasbi Ağa, böyle kancık adama nasıl güven olur?

Rüstem, pek çok şey biliyor da söylemek istemiyormuşçasına:

- Ah Ağa, dedi, söyledik ya, akıl ermez bey işine.

Güneş iki mızrak boyu yükseldiğinde, İstolni-Belgrad'ın insana serap zannı veren kale duvarları belli belirsiz seçildi. Atlar tırısta hafifçe dinlenmişti. İkisi de al, ikisi de genç, ikisi de bakımlı, değerli Türk aygırlarıydı.

Rüstem:

- Topukla Ağa, dedi.

Güzel bir dörtnalla iki atlı kaleye süzüldü.

Habercileri savdıktan sonra Ali Bey, kapıüstü sahanlığında uzun süre gezindi. Düşünceliydi. Sert yüz çizgilerinde belirli bir dalgınlık vardı. Genç Kont'un Yanık'a varmak üzere olması düşüncelerini o yöne sürüklüyordu. Zihninde belli belirsiz doğmuş bir fikrin hergün biraz daha geliştiğini hissediyordu. Ah o Yanıkkale... O her andıkça içini sıkan kızgın mengene. İstese de, istemese de zihninde her fikir, dönüp dolaşıp, "Yanık" isimli çıbanın üstüne geliyordu. İçindeki kin miydi, bilmiyordu. Ali Beye, öyle geliyordu ki kin, meydana geliş sebebi yok edilince geçen bir histir. Kin, böyle kalbin her atışıyla insan vücudunu tutuşturmaz. Kin, üzerinden zaman geçince zayıflar en azından. Halbuki bu, tam yirmi yıl aldığı her nefeste güçlenmiş, parlamış, yangın olmuştu içinde. Yanıkkale'de geçirdiği iki esaret yılı... ve kızkardeşi... Düşüncesinin bu noktasında, kalbinden fırlayan bir avuç çivi sanki damarlarını yırtarcasına acıtırdı hep.

En mutlu günlerinde bile Yanık, karşısında beliriverirdi. Uyurken, uyanıkken Başpiskoposu, o koca, o iğrenç, o zalim, o kudretli papazı görür gibi olurdu. İncecik bir terle kaplı alnını cebinden çıkardığı çevre ile sildi. Öğle vakti yaklaşıyor ve daha yapılması gereken bir sürü iş Ali Beyi bekliyordu.

Evine yürürken hâlâ dalgındı. Birisi birden koluna asıldı ve "Gak gak" diye bağırdı. Bey gülümsedi. Bu İstolnu-Belgrad ve çevresinin yakından tanıdığı Deli Gak

idi. Anasız babasız bir zavallı. Sıska bir vücut üzerine yerleşmiş kocaman bir başı vardı. Tek gözünü kırparak türlü maskaralıklar yaptı Bey'in karşısında. Sonra, aldığı birkaç mangırla koşarak uzaklaştı.

Ali Bey, öğle ezanı okunurken, yazdığı şifreli mektubu incecik bir şerit haline getirdi. Evin çatısındaki güvercinlikten yakaladığı kaplan cinsi bir güvercinin ayağına itina ile bağladı. Avuçlarından fırlayan küçük haberci Yanık yönünde hızla gözden kayboldu.

Geçen zaman Gall Adam'ın zihninden Baş Kaptan'ın çehresini hafifçe silmiş, onun yerine daha yumuşak, daha sevimli bir yüz çizmişti. Kont, babasının odasına yürürken yarı sevinç, yarı tereddüt içindeydi. Dayısıyla konuşamamıştı. Başpiskopos hazretlerinin emriyle Beç'e gitti, denmişti. Kâhya kadın, eşyalarını ovaya bakan taş odaya yerleştirirken, dayısından, kale hayatından, Baş Kapitan hazretlerinden uzun uzun bahsetmişti. Kont, babasının ismini her tekrar edişte yaşlı kadının yüz çizgilerinde ve gözlerinde derin bir korku görmüştü. Kadın, bir yandan bir sürü hurda teferruatı anlatmış, bir yandan da artık yetişkin ve alımlı bir kız olan Cizinna'yı azarlamıştı. Neden sonra resmî bir eda ile:

- Başpiskopos hazretleri sizi gün kavuşurken kabul edecekler. Bilirsiniz, efendimiz çok yemekten, çok uyumaktan ve çok konuşmaktan hoşlanmazlar, demişti.

Baş Kapitanın odasına yürürken, içinde bulunduğu huzursuzluk sanki her adımda fazlalaşıyor gibiydi. Bu, hoş olmayan ruh halinin sebebi, belki de diyordu, kendi kendine, yaşlı çingene karısının buruşuk yüzünde veya Cizinna'nın iri parlak gözlerinde yerleşmiş, tortu haline gelmiş o acaip korkudandı.

Kale burçlarının siyah gölgeleri pencerelerden içeri dolarken, Başpiskopos Griyoroçzi Vinçze, siyah elbiseleri içinde dimdik, oğlunu acelesiz ve soğuk bir ilgiyle inceden inceye gözden geçirdi. Genç adam, en azından

bir kucaklanmayla karşılanacağını düşündüğü için donmuş kalmıştı. Yaşlı adam, Kont'u en titiz bir dikkatle ölçüp biçtikten sonra:

- Hoşgeldin! diyebildi.

Genç asil, bu hoşgeldin sözünün pek büyük bir iltifat olduğunu hissetti. Beç âdetince, derin bir reverans yaptı ve:

- Efendimiz... diye kekeledi.

Babasının bir an için yumuşak görünen yüz çizgileri yine mağrur ve sert görünüşüne döndü. Yaşlı adam:

- Kont Gall Adam, diye söze başladı. Beç sarayında iyi bir tahsil, rahat bir hayat ve Fransa'ya kadar uzanan hoş seyahatlerle bugünü buldunuz. Bu yaşa kadar en güzel elbiseleri giydiniz, güldünüz, söylediniz, eğlendiniz. Kısaca, hiçbir şeyden yoksun olmadınız. Bugün, vatana bütün bu borçlu olduğunuz şeyleri ödemeye başlama gününüzdür. Macaristan, bir yandan doğudan kopup gelen sarı yüzlü barbarların, bir yandan Türklerin, bir yandan başka başka çıkarların pençesi altında inlemektedir. Zavallı vatanımız sanki yeryüzünden silinmiş gibidir. Evvelce sahip olduğumuz o koskoca ülkenin şimdi üçte biri ancak elimizde. Asker aç, devlet güçsüz, halk sahipsizdir. Ümitsizlik çevremizde her geçen gün biraz daha yoğunlaşmaktadır. Senin yeteri kadar bilgili, yeteri kadar güçlü olman için elimden geleni -Hristos şahit- yaptım. Bundan böyle kıyafetinle, düşüncenle ve davranışınla gerçekten bir Macar olmaya çalışmalısın.

Kont'un sırtındaki elbiseleri, bu kusursuz Viyana sarayı kıyafetini bir süre alayla süzdü:

- Bunları çıkarın sırtınızdan, dedi. Ve Cizinna'ya verin. Ola ki kızcağızın işine yarar.

Sustu ve odaya yağ kandilini tutuşturmak için gelen

uşağın işini bitirmesini bekledi. Uşak, sessizce odadan çıktıktan sonra yeniden söze başladı:

- Dayınız sık sık Beç'in emriyle elçilik heyetlerine katılıp buradan ayrılıyor. Bugünden sonra kalenin mes'uliyetini size veriyorum. Kalenin korunması, gerek kale halkının, gerekse köylerin kontrolü, vergi tahsili, askerin bakım ve eğitimi size ait. -Uzun süre düşünceli göründü. Sonra-: Esirlerin de sorumlusu sizsiniz, dedi. Zindan nöbetçilerinin uyuması, nöbet sırasında şarap içmesi veya nöbet yerinden ayrılmasının cezası asılmaktır. Siz kale kumandanlığı mes'uliyetini yüklendiğinize göre, vazifenizde göstereceğiniz en ufak ihmâlin cezası, takdir edersiniz ki bundan daha az olamaz. Macaristan uçlarında pek çok fikir cereyanı müşahede ediliyor. Bunları üç bölümde özetleyebiliriz. Birincisi: Macar köylüsü hızla İslâmiyeti kabule başlamış ve Türk idaresini tutar olmuştur. İkincisi: Bazı türediler yeni yeni mezhepleri uçlarda yaymaya başlamıştır. Üçüncüsü de: Kralımız aleyhine kuvvetli bir cereyan vardır. Bu üç maddede özetlediğim tehlikenin belirtilerini, burnumun dibinde, kale halkında bile seziyorum. Kim olursa olsun bu suçtan yakalananların, derileri yüzülecek, karısı ve çocukları köle olarak satılacaktır. Bu günlük bu kadar. Gidin, istirahat edin.

Kont kapıdan çıkmak üzereydi ki, Başpiskopos:

- Durun, dedi. -Küçük yeşil gözlerinde ürküntü veren bir parlaklık vardı.- Esirlerin arasında iki sipâhi var. Onların öbür esirlerden daha iyi muamele görmelerini isterim. Bu esirler ayaklarındaki koladolar çözülmeksizin, bir muhafız kıtası nezaretinde günde bir saat, kale meydanında gezme imtiyazına sahiptir. Esirler arasında bir yaşlı adam bulacaksın, koladoya bağlanmamıştır, sadece tek ayağında ağırlık vardır. Onu Türk'ler, Köse

Kadı namıyla tanırlar. Eğer onun, esirler veya askerlerimiz tarafından bir tek kılına zarar verilirse, o esir kaçar veya kaçırılırsa... -Dimdik baktı Kont'un gözlerine.- Derini ellerimle yüzerim, dedi.

Kont Gall Adam, babasının bir bıçak ağzı, kadar incecik dudaklarına dikkat etti ve söylediklerini gerçekten yapacağına inandı.

Baş Kapitan, odada çok uzun süre dolaştı. Genç adamın varlığını unutmuş gibiydi. Sonra masaya yürüdü, çıngırağı iri kemikli eliyle hızla salladı, kapıda beliren muhafıza:

- Köse'yi getirin, diye emretti.

Esir getirilinceye kadar konuşmadılar. Ağır bir ayak sesi, çeliğin yere sürünmesinden meydana gelen bir gürültüyle yaklaştı.

Kont, beklediğini bulamayan bir adamın şaşkınlığıyla babasını ve esiri süzüyordu. Baş Kapitanın upuzun, sipsivri cüssesiyle esirin kamburumsu yaşlı gövdesi arasında, elinde olmadan zihnî karşılaştırma yapıyor, babasının bu esirin kaçmasından duyduğu endişeye gülmemek için kendini zorluyordu. Esir:

- Beni istemişsiniz, dedi.

Sesi, boğaz yapısından beklenmeyecek kadar gür ve tuhaf bir şekilde umursamazdı. Babası esire:

- Zâtınıza oğlumu tanıtmak istedim, dedi.

Kont, babasının ses tonundaki saygıya hayret etti, alay ettiğini sandı. Bir Türk esirine, özellikle bunun gibi çökmüş, bitmiş, yaşlanmış bir Türk esirine, kadılıktan başka hiçbir hususiyeti olmayan bir Türk esirine, mağrur babasının "Zâtınız" demesi ancak alay olabilirdi. Esir, bu iltifatlı konuşmayı yadırgamamış göründü. Ağır ağır Kont'a döndü, genç asilzâdeyi hiç acele etmeden tepeden tırnağa kadar süzdü, elini önce alnına,

sonra göğsüne koydu:

- Memnun olduk, dedi.

Sesi âmirâneydi. Sonra bakışlarını Başpiskoposa çevirdi, kısaca:

- Genç, zeki ve güçlü, dedi.

İki adam birbirlerini bir süre süzdüler. Kont, "tıpkı iki pehlivan gibi" diye zihninden geçirdi. Kadı, aynı selâm işaretini bu kerre Başpiskoposa yaptı ve sessizce odadan çekildi. O gittikten sonra uzun süre ardından baktı kale kumandanı. Neden sonra sıkılı dişleri arasından.

- Bu esiri bilhassa tanımanı istedim, dedi. Gücü bin şeytandan daha fazladır. Dikkat et, bu adama.

Genç asilzâdenin dudakları alayla büzüldü. Doğrusu şahit olduğu olay Baş Kapitan'a duyduğu saygıyı bir hayli zedelemişti:

- Zannıma göre efendimiz, dedi. Bu çok güçlü dediğiniz esiri bıraksak, en kötü husarımız bile ovada kaçan bir sıçan gibi kolayca avlar onu.

İhtiyar irkildi. Elleri asabiyetle sıkıldı. Soğuk ve yabancı bir eda ile:

- Hoşlanmadığım bazı şeyler vardır delikanlı, dedi. Bunlar küstahlık, sözlerime güvenilmemesi ve anlayıp dinlemeden verilmiş peşin hükümlerdir. Ben eğer kötü dersem, bu size göre en az, en kötüdür. Benim tehlikeli bulduğum sizin düşünebileceğiniz en büyük tehlike, benim zararlı bulduğum sizin kavrama kaabiliyetinizin ötesinde zararlıdır. Kelimeleri, bilerek ve yerinde kullanırım delikanlı. Karşılığı olan mânâları ne fazla ne de eksiktir. Size, Köse Kadı'ya dikkat edin dedim. Düşünmemekten yağlanmış beyniniz ve ehlinden emir almamaktan bozulmuş terbiyenize rağmen bu noktaya tekrar dikkatinizi çekerim. Hem o kadar dikkat edin ki... o

Türk'e güçsüz ve yaşlı dediniz, alay ettiniz onunla öyle mi?...

Uzun uzun, acıyan nazarlarla süzdü Kont'u ve:

- Gidin artık efendim, dedi.

*

* *

Kont Gall Adam, sertliğini uyandığı zaman hissettiği yatağında birkaç defa döndü, esnedi. Çıplak denecek kadar bomboş odasını şöyle bir gözden geçirdi. Çam ağacından yapılmış kaba masasının üzerinde birkaç dilim ekmek, çoktan soğumuş bir kâse süt ve irice bir parça domuz pastırması duruyordu.

Yorgunluğuna rağmen uyuması zor olmuştu. Geçen olayları zihninde uzun süre evirip çevirmiş, ama, doyurucu bir sonuca varamamıştı. "Babamın nazarında durumum şu," diye düşündü: "Ben, sarayda büyümüş, yumuşak, akılsız, beceriksiz bir süt kuzusuyum!" Gerçi kale kumandanlığı gibi önemli bir mevkii vardı, ama bu babası tarafından önüne atılmış ve ipleri ihtiyarın elinde olan bir oyuncaktı sanki. Duyduğu isyana rağmen birşey belli etmemeye, vazifesini kusursuz başarmaya kararlıydı. Odanın çıplaklığını bile beğenen bir sevgiyle başlayacaktı görevine. Kont Onaltıncı asır Macaristanında her gencin gördüğü rüyayı görüyordu. Yiğitliğin teneffüs edildiği, kara ekmek dilimlerine katık olduğu, ekşi Beç şaraplarını tadlandırdığı devirdi bu. Onaltıncı asır hergün bir kalenin düştüğü, binlerin öldüğü, ama dünya tarihinin bugüne dek yazmadığı eşsiz yiğitlerin sivrilip çıktığı devirdi... Uç efsaneleri halk dilinde türkü olup, çağrılıyor; öbek öbek insan, körpecik gençler göğüslerini, atılan oka, mızrağa, tüfeğe, topa hevesle

siper ediyor, ölüyor, esir oluyor ve esirliğin anlatılmaz meşakkatlerine âdetâ koşuyorlardı.

Beç sarayı alışkanlığı ile eli çıngırak kordonuna uzandı. Bulamayınca bir an şaşkın durdu, tembelce doğruldu, masanın üzerindeki yiyeceklere şöyle bir baktı, sadece soğumuş sütü içmekle yetindi.

Duvarların ötesinde biteviye bir ses, zaman zaman kesilerek, sürüp gidiyordu. Ağır meşe kapı, gıcırtıyla aralandı, içeri bir baş uzandı, Kont'u ayakta görünce Cizinna içeri girdi. Güzel siyah gözleri pırıl pırıldı. Masadaki yiyecekleri gösterip:

- Daha kahvaltı bile etmemişsiniz efendimiz, dedi. Oysa Başpiskopos hazretleri avluda bir saatten fazla bir zamandır sizi bekliyorlar.

Kont aceleyle dışarı fırladı. Kendisinin ve Baş Kapitanın bulunduğu zemin, bir balkon şeklinde kale meydanına uzanıyordu. Bol ve parlak güneş, gözalabildiğine uzanan Macar ovasını gümüş alevlerle yakıyordu. Başpiskopos, terasın taş korkuluğuna dayanmış aşağıyı, meydanı seyrediyordu. Genç adam:

- Beni emretmişsiniz efendim, dedi. Ve göz ucuyla kumandanın baktığı noktaya şöyle bir göz gezdirdi.

Kol başları nezâretinde, binden fazla asker eğiliyor, kalkıyor, koşuyor, yatıyor, bir diğer bölüm, tahta veya samanla doldurulmuş hedeflere ok ve mızrak talimi yapıyordu. Keskin bir sesin verdiği emri bu kadar insanın böyle gruplar halinde uygulamaları genç Kont'u heyecanlandırdı. Bir an "bu, gerçek bir Roma tiyatrosu" diye düşündü. İhtiyar kumandan, gönülceğizini böyle eğlendiriyor, besbelli.

Başpiskopos, ağır ağır dayandığı korkuluktan doğruldu. Gözleriyle güneşin yüksekliğini şöyle bir ölçtü. Talimi yaptıran yüzbaşıya:

- Yeter, bu günlük bu kadar, dedi.

Emir çok hafif bir sesle verildiği, uzaklık bir hayli olduğu halde, ses aşağıdan hemen duyuldu. Askerler güle şakalaşa dağılırlarken, Baş Kapitan Kont'a döndü. Yüz çizgilerinde en ufak bir kıpırdama olmadığı halde Gall Adam, onun pek sinirli olduğunu hissetti. Yaşlı kumandan:

- Kıyafetinizi hemen değiştirmenizi söylemiştim, diye söze başladı. Tavsiye ederim uygulanmayan emirler vermeyin. Eğer verdiğiniz emirler yerine getirilmezse tatbik etmeyenin yüzüne hiç çekinmeden terbiyesiz deyin. Niçin geç kalktığınızı sormuyorum, çünkü bunda suçlu biraz da benim. Size Yanıkkalenin Beç sarayı olmadığını bildirmeyi unutmuştum. Biz burada Müslümanlarda olduğu gibi, yani güneş doğmadan, kalkarız. Tabiî bir kumandanın maiyetinden daha evvel davranması, herşeyi görmesi, herşeyi duyması ve bilmesi gerekir. Bu duruma göre kale kumandanını şöyle tarif edebiliriz: O, en çok çalışan, en az uyuyan, en az yiyen, en az eğlenen, buna rağmen en kuvvetli olmayı bilendir.

Kont Gall Adam, güzel başını isyanla kaldırdı:

- Özür dilerim efendimiz, dedi. Emirlerinizi yerine getirmemdeki gecikme ne itaatsizlikten, ne de sizin sandığınız gibi terbiyesizliktendir. Bir kadına yakışacağını söylediğiniz bu elbiseler, sizin de bildiğiniz gibi saray kıyafetidir. Bir asilin sarayda giyebileceği elbise budur çünkü. Bilmeniz gerekirdi ki, henüz bir Macar kale kumandanı kıyafetine sahip olacak kadar zaman geçmedi.

Gözlerini mağrur bir edayla ihtiyarın gözlerine dikti. Sonra:

- Biz sarayda geç kalkardık, diye devam etti. Bana burada erken kalkıldığını söylemiş olmalıydınız. Müs-

terih olun, bundan böyle güneş beni hiç birgün artık uyurken bulamayacaktır. Bir başka emriniz var mı efendim?

Dimdik, ihtiyarın cevabını bir an bekledi, sert bir hareketle eğildi:

- Sabahınız hayırlı olsun, dedi ve odasına yürüdü.

İhtiyar kumandan, oğlunun ardından uzun uzun baktı. Onu çok beğendiğini, delice sevdiğini hissetti. İçinden: "tıpkı benim gençliğim gibi" diye geçirdi. "Mağrur, sert, zeki ve alıngan. Ümitliyim bu oğlandan." Bu yiğit görünüşlü genç, artık tamamen onundu. Onu bildiği gibi yoğuracak ve Macaristan için eşsiz biri kumandan olarak yetiştirecekti. Ona Uç'un icaplarını, genel politik gerçeklerini kavrattıracak, dış tesirler ne kadar etkili olursa olsun sarsılmayacak kadar güçlendirecekti. "Ya, " diye düşündü... "Ya bilse gerçeği!" İnce bir üşümeyle ürperdi. Yirmi yıl önceki olay gözünde bir an canlandı. Hayır, genç Kont olanları bilmeyecekti, bilmesine izin vermeyecekti.